

خواجو و سرچشمه نور

کاربرد آیات و احادیث در مثنوی‌های همای و همایون، گل و نوروز
و روضة الانوار خواجوی کرمانی

www.ketab.ir

تألیف:

ناصر کوکبی

سرشناسه	: کوکبی، ناصر
عنوان قراردادی	: همای و همایون، شرح گل و نوروز، شرح روضه‌الانوار، شرح
عنوان و نام پدیدآور	: خواجو و سرچشمه نور: کاربرد آیات و احادیث در مثنوی‌های همای و همایون، گل و نوروز و روضه‌الانوار خواجوی کرمانی/ تالیف ناصر کوکبی.
مشخصات نشر	: مشهد: شب نگار، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۶ ص.
شابک	: 978-622-951643-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۲۱ - ۱۲۶.
عنوان دیگر	: کاربرد آیات و احادیث در مثنوی‌های همای و همایون، گل و نوروز و روضه‌الانوار خواجوی کرمانی.
موضوع	: خواجوی کرمانی، محمودبن علی، ۶۸۹ - ۷۵۳ ق. همای و همایون -- نقد و تفسیر
موضوع	: -- Khajuyeh Kermani, Mahmud ebn Ali . Gol va Noruz . Criticism and interpretation
موضوع	: خواجوی کرمانی، محمودبن علی، ۶۸۹ - ۷۵۳ ق. گل و نوروز -- نقد و تفسیر
موضوع	: خواجوی کرمانی، محمودبن علی، ۶۸۹ - ۷۵۳ ق. روضه‌الانوار -- نقد و تفسیر
موضوع	: شعر فارسی -- قرن ۸ ق. -- تاریخ و نقد
موضوع	: Persian poetry -- 14th century -- History and criticism
موضوع	: قرآن در ادبیات فارسی
موضوع	: Qur'an -- *In Persian literature
موضوع	: احادیث در ادبیات فارسی
موضوع	: Hadith in Persian literature*
شناسه افزوده	: خواجوی کرمانی، محمودبن علی، ۶۸۹ - ۷۵۳ ق. همای و همایون، شرح
شناسه افزوده	: خواجوی کرمانی، محمودبن علی، ۶۸۹ - ۷۵۳ ق. گل و نوروز، شرح
شناسه افزوده	: خواجوی کرمانی، محمودبن علی، ۶۸۹ - ۷۵۳ ق. روضه‌الانوار، شرح
رده بندی کنگره	: ۵۴۶۲ PIR
رده بندی دیویی	: ۸۱۴/۳۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۳۴۳۹۸

خواجو و سرچشمه نور

نویسنده: ناصر کوکبی

طراح جلد: ملیحه امیر بیک

چاپ: معین

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۱۶۴-۳-۰

دفتر نشر: مشهد - خیابان آبکوه ۷ - دانشسرای ۸ - شماره ۹۰

تلفن: ۰۵۱-۳۷۲۷۴۷۶۵ | دورنگار: ۰۵۱-۳۷۲۵۱۳۰۲ | www.marandiz.com

تمام حقوق چاپ و نشر این اثر طبق قرار داد محفوظ است و هر گونه چاپ و تکرار از محتویات این کتاب بدون اجازه کتبی ممنوع است.
متخلفان به موجب قانون حمایت از حقوق مولفان، مصنفان و هنرمندان تحت پیگرد قانونی قرار میگیرند.

قیمت: ۲۵,۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۷	مقدمه.....
۹	فصل اول: زندگی‌نامه خواجه.....
۱۳	عصر خواجه.....
۱۳	عقاید عرفانی و تصوف.....
۱۶	عقاید دینی و مذهبی.....
۱۷	شعر خواجه.....
۲۳	آثار خواجه.....
۲۶	سفرهای خواجه.....
۲۷	ممدوحان خواجه.....
۲۹	فصل دوم: انواع کاربرد قرآن و حدیث.....
۳۲	اشاره.....
۳۴	تلمیح.....

۳۵	اقتباس
۳۵	حل
۳۶	ارسال المثل
۳۶	تضمین
۳۷	درج
۳۷	ترجمه
۳۸	تفسیر
۳۹	فصل سوم: بررسی کاربرد آیات و احادیث
۴۱	مثنوی «همای و همایون»
۶۹	مثنوی «گل و نوروز»
۹۵	مثنوی «روضه الانوار»
۱۱۱	فهرست آیات و احادیث
۱۲۱	منابع

مقدمه

پس از حمله مغول به ایران در اوایل قرن هفتم شرایط نابه سامانی در کشور به وجود آمد، به طوری که جامعه از نظر علمی و ادبی و اجتماعی و سیاسی و فرهنگی دچار آسیب‌های شدید گشت. از طرف دیگر پس از انحطاط حکومت ایلخانان مغول و تشکیل حکومت‌های مستعجل مانند اتابکان و ایلکانیان و آل مظفر و آل اینجو و... ایران دچار فتنه‌گری‌های داخلی گردید. در چنین شرایطی بود که جامعه مسئولیت سنگینی را بر دوش بزرگانی چون خواجه‌ی کرمانی نهاد، تا با وسعت اندیشه خود از میراث گذشتگان پاسداری کند و با پیش اجتماعی خود در مقابل ظلم‌ها و تعادّی‌ها بایستند و از مردم بی‌گناه دفاع کنند.

خواجه‌ی کرمانی اطلاعات وسیعی از بیش‌تر علوم عصرش هم‌چون صرف و نحو و لغت و قرآن و تفسیر و ادب و عرفان و نجوم و موسیقی و... داشته است. یکی از مسائلی که در آثار او جلوه بسیاری یافته، کاربرد قرآن در حدیث است. انس او نسبت به آیات قرآنی و احادیث اسلامی به حدی است، که در آثارش از این موضوع بسیار چشمگیر و استادانه بهره جسته است.

اینجانب به دلیل علاقه‌ای که نسبت به قرآن و حدیث داشتم و هم‌چنین با بررسی اجمالی تاثیر قرآن و حدیث در شعر خواجه‌ی کرمانی، تصمیم گرفتم که به بررسی کاربرد آیات و احادیث در سه مثنوی «همای و همایون، گل و نرگس و روضه‌الانوار» خواجه‌ی کرمانی پردازم.

در این کتاب به غیر از بررسی کاربرد آیات و احادیث در سه مثنوی مذکور، این نکات نیز در نظر گرفته شده است:

۱- در بررسی این سه مثنوی، اسامی قرآنی و کلمات و ترکیبات و اصطلاحات مشکل و خاص از هر بیت برگزیده شد و از فرهنگ‌ها و کتاب‌های مرتبط با قرآن و حدیث و در بعضی موارد از کتاب‌های تاریخی، توضیحات لازم فراهم آمد.

۲- در برخی موارد که آیات قرآنی و احادیث اسلامی به تنهایی کافی به نظر نمی‌رسید از تفسیرهای معتبر استفاده گردید.

۳- در صورت لزوم، ابیاتی به عنوان شاهد مثال قرآنی و حدیثی از دیگر متونهای خواجو و دیوان وی انتخاب گردید و در ذیل ابیات مورد نظر آورده شد.

۴- فهرستی از آیات و احادیث، برای راهنمایی خواننده از متن گردآوری شد و در بخش انتهایی کتاب قرار گرفت.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از زحمات و راهنمایی‌های تمام سروران و استادانی که در انجام این کتاب مرا یاری رساندند، سپاس‌گذاری کنم. از پدر و مادر مهربانم که عاشقانه سرچشمه را روحتند تا روشنگر راهم باشند و گرمابخش وجودم، تشکر می‌کنم و وامدارشان هستم. هم‌چنین از زحمات همسر بزرگوارم خانم ملیحه امیری که در سایه همراهی و همدلی او موفق به تهیه و تنظیم این کتاب شدم، متشکرم.

وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا

ناصر کوکبی

تابستان ۱۳۹۹